

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 5 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci; — numerar singuratic se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se plătesc pe serie sau linia, cu litere merute garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public. Prenumeratiunile se pot face în modulu celui mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriului în Sibiu.

Nr. 34.

Sibiu, 28/10 Maiu 1879.

Anulu II.

Revista politica.

Sibiu, 9 Maiu st. n. 1879.

Ministrulu sfarimatoru de nationalitati d. Tisza, împreuna cu colegulu seu dela culte și instructiune publica potu fi multumiti cu rezultatulu finalu pe care l'au avutu campani'a loru întreprinsa în contra nationalitatiloru nemagiare. Proiectulu pentru magiarisarea școliloru confessionale-nationale dupa o desbatere infocata de optu dile a fostu primitu cu o majoritate colosala.

Optu dile a duratu lupt'a braviloru deputati ai nationalitatiloru înpilate în contra acelu proiectu de lege, care precum a disu Dr. M. Polit, nu este alta, decâtu o cestiune de fortia, prin care minoritatea magiara voiesce se si asigure die supremati'a asupra preponderantei majoritati a nationalitatiloru nemagiare. Siovinismulu magiaru a învinsu în camer'a deputatiloru, elu va învinge și în cas'a magnatiloru și apoi fara indoiala acelu proiectu va deveni lege, dupa ce va primi și sanctiunea monarhului și asia Europ'a civilizata va asistá la unu spectacolu, în care puterea brutala, urmandu macsimiei cunoscute ca: „puterea primédia dreptulu“ isi va serbá saturnaliele sale, pe cari istori'a nepartinitóre va trebui se le numesca cu adeveratulu loru atributu, pe care noua nu ne este permis nici a ilu exprima decâtu nu voimu se cademu victima §§. 65, 300 și 302 din codicele penalu în vigóre.

Nu totudéuna celu învinsu este inse și celu mai slabu. Acestu adeveru ni'lu confirma chiar' situatiunea întregéi monarhiei și în specialu aceea a celoru doue popóra, care în puterea pactului dualisticu au ajunsu a fi dictatorii arbitrari și discretionari ai nationalitatiloru trantite la parete.

Asemenea lui Marius care plangea pe ruinele Cartaginei nefericit'a sorte a Romei, isi plangu și nemtii austriaci pe catele comise în decursulu domniei loru absolute și esclusive. Astadi, ei s'au convinsu ca prin politic'a urmata pana acuma fatia cu celelalte nationalitati s'au isolatu și s'au slabitu atâtu de tare, în câtu nu mai sunt în stare a purta nici greutatea și nici responsabilitatea dictaturei loru. Ei s'au decisu deci a se înpacá cu boemii, pentru cá în aliantia cu ei se restórne fatal'a suprematie a magiariloru, cari astadi sunt copii restatiati ai monarhiei.

Nu potemu sci decâtu aceea înpacare între nemti și boemi va fi sincera și durabila. O dorimu însa din sufletu, pentru ca dela ea depinde sorte și viitoriulu monarhiei, precum și a popóraloru din care se compune. Intalnirile și negociatiunile de înpacare ce au avutu locu în Vien'a, sub auspiciile ministrului austriacu Taaffe, între Dr. Herbst și Dr. Rieger, acesti capi și conducători recunoscuti ai celoru doue popóra ce s'au combatutu pana acuma, ne îndreptatescu a sperá ca ele voru avea rezultatulu doritu.

Genialulu amicu alu comitelu Andrassy principele cancelariu dela Berlinu, care prin revolutiunea inaugurata pe terenulu economicu, prin reactionarele sale proiecte de legi finantiare și vamales tinde a ruina și a eschide din Prusso-Germani'a în prim'a linie productele agriculturii, industriei și ale manufacturii austro-unguresci, va contribui credemu și din parte si a înlesni înpacarea germano-boema. De ca principele Bismark în aliantia cu partid'a feudala și ultramontana va învinge opositiunea national-liberala a progresistiloru și a liberiloru-schimbisti din parlamentulu germanu, atunci esportulu comercialu alu monarhiei austro-ungare spre fruntariile pruso-germane va fi imposibile, pentru ca acelea voru fi închise hermetice prin enormele tarife vamale pe care voieste se le introduca dictatorulu principe-cancelariu.

Este se vede sorte comitelu de Andrassy, cá tocmai cei mai buni amici ai sei, se i faca servitiile și se i dea consiliile cele mai rele, cá si candu ei ar fi acea putere fatala, despre care Mefistofele în Faustulu lui Goethe dice: ca voindu binele face reulu.

Asia acuma dupa ce se întielese cu tramisulu rusescu comitele Siavalof, despre cestiunile inca pendente și ardiende ale Orientulu, celalaltu bunu amicu alu seu dela St. Petersburg, principele Gortciacof tramise pe generalulu Obrutchief cu misiune speciala la Constantinopole, pentru cá se ofere Turciei aliantia și amicitia Rusiei și se faca Sultanulu din partea Tiarulu unu prezentu de 20 milioane ruble, pe care Turci'a erá datore se le plătesca pentru întretinerea prisionieriloru turcesci în decursulu resbelulu.

De ca potemu dá credimentu sciriloru din urma, apoi Sultanulu a primitu propunerile și frumosulu prezentu rusescu și au declarat, ca renuntia la dreptulu seu de a ocupa cu fortia armata pasurile din Balcani, — unu dreptu dela acariu mantinere depinde sorte tractatulu dela Berlinu.

Ocupatiunea micsta a Rumeliei orientale, care a fostu o idea de predilectiune a cabinetulu austro-ungaru, au avutu sorte unei efemeride diplomatice. Astadi nu mai vorbeste niminea despre ea și chiar' diarele oficiose ale comitelu Andrassy, care se infierbentasera atatu de multu pentru acea idea, trecura preste ea la ordinea dilei.

Retragerea trupelor rusesci din Bulgari'a s'au amanatu cu invoirea Europei pana la 3 Aug. a. e. Într'aceea hazardulu, care pana acum s'au aratatu foarte favorabilu pentru Rusi'a, va îngriji cá pana la terminulu ficsatu se obvina vre unu incidentu, pe bas'a caruia guvernulu rusescu se póta érasu declará cá si acuma: ca evacuarea Bulgariiei este o imposibilitate fisica.

Esterminarea și sugrumarea nihilistiloru din Rusi'a se pare a nu fi unu lucru asia de usioru precum si 'lu inchipuescu cercurile gubernamentale din St. Petersburg. Cu catu mesurile celoru patru dictatori, numiti generalu-gubernori sunt mai draconice, cu atatu și resistentia nihilistiloru devine mai cerbicosa și mai infuriata. Despre Tiarulu rusescu se dice, ca ar fi indispu și foarte desguștatu și ca ar fi aplecatu se renuntie la domnia în favorulu fiului seu.

Transilvani'a.

— Sibiu. — (Dela sinodulu archidieceșanu.) În ședinti'a VI a sinodulu deputatulu Anania Trombitasiu face urmatórea interpelatiune:

„Dupa cum este în generalu cunoscutu, provincia metropolitana gr.-or. romana, a tinutu în tómma anululu trecutulu congresulu seu ordinaru nationalu bisericescu și a adusu în acésta concluse de prea mare inportantia referitóre la organizarea administrativa a archidieceșei. Întréba dar:

a) Înpartasitu-s'au aceste concluse pe calea sa veneratulu consistoriu archidieceșanu? și decâtu dá

b) Are elu de cugetu a le asterne sinodulu inca în sesiunea presenta, pentru luarea spre cunoscentia, promulgare și eventuala ulterióra pertractare.

Presidiulu respunde cumca organele metropolitanu nu a înpartasitu consistoriulu archidieceșanu pana acum actele și hotaririle congresulu și pentru acésta consistoriulu archidieceșanu nu póte fi trasu la raspundere pentru neducerea în deplinire a aceloru concluse.

Interpelantulu nu se afla pe deplinu multumitu cu respunsulu și si reserva dreptulu, a si face la loculu și timpulu seu propunerile sale în acésta privintia.

Comisiunea petitionara raportédia prin raportulu seu Abs. Todea despre mai multe petitiuni, cari se transpunu consistoriulu spre a le resolvi în sfer'a sa de activitate.

Dep. P. Cosma raportédia despre raportulu comisiunei esmise în anululu trecutulu sub Nr. 79 sinod. 1878, pentru convocarea congresulu și a consistoriulu metropolitanu, despre activitatea sa împreuna cu unu particulariu de spese alu membrulu acelei comisiuni A. Trombitasiu.

Raportorulu P. Cosma arata, ca acea comisiune ar fi trecutulu în câtu-va preste competentia sa și ca spre a si implini lucrarile sale, nu ar fi avutu de lipsa a petrece atâtu timpu în Sibiu, de altcum propune a se luá raportulu acelei comisiuni spre sciintia, ér' particulariulu dep. Trombitasiu a se transpune comisiunei finantiale.

Se primesce.

În ședinti'a VII a fostu la ordinea dilei Raportulu comisiunei școlare asupra raportulu anualu alu Consistoriulu archidieceșanu cá senatu școlasticu.

Avendu în vedere momentuositatea obiectulu la care se refere raportulu, ne credemu datori a i face și noi locu în colónele acestui diariu, asia precum ilu aflamu publicatu în „Teleg. romanu“, esprimandune cu acésta ocaziune dorinti'a, ca ar fi bine cá pe viitoriu rapórtelu tiparite se se înpartiesca celu pucinu cu doua, trei dile mai înainte de a se pune la ordinea dilei, pentru cá deputatii se aiba tempu a le studiá cu tóta serioșitatea receruta, ceea ce ar contribui foarte multu la scurtarea desbateriloru, de órece deputatii ar fi pusi în positiune a se întielege de timpuriu asupra propuneriloru ce ar fi de a se face și n'ar fi avisati numai la raporturile diferiteloru comisiuni.

Tecstulu raportulu despre care ne fú vorb'a este urmatoriulu:

Venerabilu sinodu archidieceșanu!

Consistoriulu archidieceșanu cá senatu școlasticu vine cu tóta onorea a presentá raportulu seu în cele ce privesce activitatea sa pentru anululu procsimulu trecutulu. A-sume:

I. Vomu aretá cum acestu consistoriu a escutatu conclusiunile sinodulu din anululu trecutulu.

II. Vomu dá o aretare statistica în câtu se póte de succinta despre starea școliloru nóstre confessionale.

III. Vomu luá alte dispositiuni și acte relative la interesulu sustinerei și înfloririi școliloru de sub superinspectiunea acestui consistoriu.

I.

1. În privinti'a conclusulu de sub Nr. 87 alu sinodulu din anululu trecutulu, luatulu asupra propunerii deputatulu B. Baiulescu pentru inbarbatarea tinerimei de a se aplicá la meserii și pentru infintierea unei școle de meserii în archidieceșana, consistoriulu a invitatulu mai antaiu pre dl. propunetoru cá se presente unu proiectu în privintia punerei în practica a propunerii sale. Dl. Baiulescu a corespunsu acestei insarcinari. Proiectulu înaintatu de d-sa s'a datu unei comisiuni numita din partea consistoriulu în persónele d-loru: Nicolau Cristea și Dimitriu Comsia spre a studiá acelu proiectu și a'lu substerne consistoriulu. Raportulu și parerea acestei comisiuni se alatura aci % (Nr. 74 ex 1879).

2. În privinti'a conclusiunei sinodulu archidieceșanu de sub Nr. 140 și 145 din anululu 1877 cu respectu la datele statistice, consistoriulu archidieceșanu s'a adresatu consistórieloru din Aradu și Caransebesiu de o parte, ér' de alta a insarcinatulu pre toti protopopii și administratorii protopopesci din archidieceșana spre a înaintá si respective a substerne datele statistice, conformulu conclusulu mai susu memoratu.

Din partea consistórieloru eparchiale aceste date statistice n'au urmatulu inca. Suntemu inse pe deplinu convinsi, ca acele date statistice constanduse în sínódele ce acele eparchii tinu chiaru de odata cu ședintiele sinodulu nostru archidieceșanu, ni le voru comunicá, precum va avé și acestu consistoriu de ale comunicá datele statistice din archidieceșana nóstra.

Protopopii și administratorii protopopesci au substernutu datele statistice din cari se va presentá Venerabilulu sinodu unu Conspectu generalu câtu se póte mai esactu.

3. În privinti'a conclusulu sinodulu din anululu trecutulu Nr. 44, pentru visitarea școliloru s'a datu ordinu protopopiloru și administratoriloru protopo-

pesce a urmă în tocma și protopopii și administrații bisericești au corespunsu acestui concludu întru câtă a fostu posibilu.

4. Insarcinarile date de către sinodulu din anulu trecut sub Nr. 117 despre executarea concludsiunilor sinodului din anulu 1877 Nrii 120, 126, 143, 148, 152 și altele relative la mai multe cestiuni s'au pusu în lucrare precum dovedesece actulu sub Nr. 949.

5. În câtă pentru concludsiulu luatu de sinodulu din anulu trecut în privinti'a unui proiectu pentru inspectiunea școlilor din archidieceasa, consistoriulu archidieceșanu a numitu o comisiune cu insarcinarea, de-a elaboră acelu proiectu.

Acestu proiectu se va prezintă venerabilulu sinodu înca în cursulu acestei sesiuni.

6. În privinti'a concludsiulu sinodului din anulu trecut Nr. 119 pentru infintiarea de instructiune practica de meserii în seminariulu archidieceșanu, s'a adresatu corpulu professoralu din acelu institutu spre a'si dá opiniunea în privinti'a acésta; acestu corp professoralu a respunsu, ca acum de odata aceea instructiune practica de meserii în seminariulu Andreianu nu se pôte infintiá. Actulu despre acésta se acude aci sub 2'.

7. În privinti'a concludsiulu sinodului din anulu trecut Nr. 119 pentru infintiarea unui institutu pedagogicu de invetiatoresce, consistoriulu archidieceșanu a numitu o comisiune pentru elaborarea unui proiectu în privinti'a acésta, care comisiune înse, precum arata prin adresa sa 3'. până astadi înca nu 'si-a potutu terminá lucrarea sa.

8. În privinti'a executarei concludsiulu sinodului din 1877 Nr. 142 pentru a sustiné școle populare înpreuna cu greco-catholicii în comunele lipsite de midiolóce, consistoriulu archidieceșanu s'a adresatu la ordinariatele gr.-cath. din Blasiu, Gherl'a și Lugosiu spre a se pune în întielegere cu consistoriulu nostru archidieceșanu pentru punerea în practica a §-lui 45 din art. de lege XXXVIII dela a. 1868. Până acum înse mai susu numitele ordinariate nu ne-au datu respunsu.

9. În privinti'a concludsiulu sinodului din anulu trecut Nr. 117 pentru de a se esoperá dela gubernu ajutorarea proportionata a școlilor noastre confessionale romane din sumele ce diet'a pe totu anulu votéda pentru instructiunea publica, acestu consistoriu s'a adresatu ministrulu de culte și instructiune publica, de unde înse, până astadi, nici unu respunsu nu sa primitu.

10. Relativu la concludsiulu sinodului archidieceșanu din anulu 1877 Nr. 148 pentru a se pune în lucrare infintiarea de cursuri pedagogice la gimnaziile din Brasiovu și Bradu, consistoriulu a insarcinatu pe d-l. profesorul și membru alu consistoriulu Dr. D. P. Barcianu a face unu proiectu în privinti'a acésta. Se alatura aci 4/. raportulu seu prin care arata imposibilitatea de a infintiá de-ocamdata asemenea institute. (Va urmá.)

Din desbaterile parlamentare în diet'a ungréșca.

Cuventarea, deputatulu N. Strevoiu tinuta în ședinti'a dietale din 30 Aprilie 1879 asupra proiectulu de lege pentru introducerea limbii magiare în școlele elementare confessionale.

Onorata casa! Proiectulu de lege din cestiune, precum și pasii facuti din partea Romanilor în contra acestui proiectu, au facutu atâtea sange reu mai cu sama în diaristica, în câtă este de temutu, ca nu cumva din acésta cauza se devina imposibila ori-ce întielegere între Magiari și Romani. De óre ce dupa convictiunea mea, bun'a întielegere între aceste doué popóre zace în interesulu amendurora, imi permitu a usá de patientia onoratei case, spre a face câte-va observatiuni asupra obiectulu.

Este déjà lucru cunoscutu, ca facédu onoratu dl. ministrulu de culte și instructiune publica aceea declaratiune în acésta casa, ca va prezintă unu proiectu de lege pentru introducerea limbii magiare în școlele elementare confessionale cá obiectu de invetiamentu obligatu, Romanii, respective episcopatele loru de ambe doué confessiuni dinpreuna cu o deputatiune au recursu la tronulu Maiestatiei Sale regelui, pentru a inpedecá presentarea acelu proiectu.

Nu este mai pucinu cunoscutu și aceea, ca jurnalistic'a magiara s'a folositu de acesti pasi ai Romanilor pentru a iritá opiniunea publica în contra Romanilor. Unii inputau Romanilor lipsa de patriotismu, alții, ca sunt contrari ai natiunii magiare. Din parte'mi nu potu întielege acésta procedere și acésta iritatiune, fiind-ca de o parte eu asia știu, ca unulu dintre drepturile cardinale

constitutionale este dreptulu de-a petitioná, și ca prin urmăre acei cetățieni, cari pentru óre-si cari afaceri recurgu la ajutoriulu regelui constitutionalu, nu potu comite crima în contra constitutiunii, pe de alta parte cuprinsulu respectiveloru petitiuni nu legitíméda o asemenea iritatiune. Cele doué adrese asternute din partea Romanilor la înaltulu tron, sum siguru, ca nu continu nici o iota, din care s'ar poté deduce, cumca Romanii sunt contrari natiunii și limbii magiare.

Nu în contra invetiarei limbii magiare s'au declarat Romanii, ci în contra modului, cu care se proiectéda executarea acestuia, și prin care este de temutu, ca se periclitéda cultur'a nationala a Romanilor. Asia dara caus'a procederei din partea Romanilor nu este de-a se cautá în óre-si care dusmanie îndreptata în contra Magiarilor, ci, cu durere trebuie se marturisescu, în neîncrederea reciproca, ce a domnit în trecut și domnesce și astadi între Magiari și Romani.

De candu natiunea magiara a intratu în depina posesiune a potestatiei constitutionale în Ungari'a, fatia cu Romanii n'au documentatu alta, decâtu numai neîncredere și înca atât pe cale legislativa, câtă și pe cale administrativa. Numai neîncrederea pôte fi caus'a, ca Magiarii la organizarea și arondarea comitatelor au adusu astfelu de legi, în urm'a carora cele doué milióne și jumătate de Romani din Ungari'a abia potu avea majoritate în reprezentatiunea unui micu comitatu. Mai batetoriu la ochi este înca, ca de si uniunea Transilvaniei cu Ungari'a este astadi faptu complinitu, totusi în Transilvani'a se sustine o astfelu de lege electorala, care nici pe de parte nu este asia de liberala ca cea din Ungari'a, și care fiindu îndreptata espresu în contra Romanilor, au avutu și are rezultatulu, ca în Transilvani'a astadi sunt pucine cercuri electorale, în cari alegatorii romani se fia majoritate.

Totu neîncrederea este caus'a și la acea procedere, ca acele legi, cari ar suná în câtă-va în favórea nemagiarilor, prin urmăre și a Romanilor, nu numai ca nu se execută esactu, dar' și daca se execută, acésta se face totudeauna în nefavorulu loru. Abstragédu de la aceea, ca legea despre egal'a îndreptatire a nationalitatiloru din anulu 1868 nici în privinti'a usarei de limbă nemagiare, nici în privinti'a denumirii de amployati romani nu se observa, trebuie se constatu cu parere de reu, ca nici chiaru legea despre instructiunea publica nu afla drépta întrebuintiare. Articolulu de lege 38 din anulu 1868 în §. 58 dice espresu: „Fie-care adultu se'si aiba instructiune în limb'a materna, în câtă acésta este limb'a usata în comun'a respectiva. În comune amestecate sunt de-a se aplicá astfelu de invetiatori, cari sunt capabili de-a propune în limb'a respectiva.“

Nici acésta dispositiune a legii nu se observa. În școlele infintiate din partea statulu în comune romanesce, se aplica astfelu de invetiatori, cari nu sunt capabili de-a propune în limb'a romana. Pentru cultur'a cetățieniloru romani nu numai, ca nu se face nimica din partea statulu, ci din contra, fiindca unele școle confessionale, sub pretextu ca nu corespundu dispositiuniloru legii, se casséda fara cá aceste sa fia înlocuite prin alte școle comunale, sau de statu, dupa cum se pretinde de lege. Ast-felu în Ungari'a sunt multe comune, în cari tinerimea nu'si pôte castigá instructiunea trebuintiósa. Ba neîncrederea merge asia departe, în catu multi amployati subalterni credu a meritá bine de patria, daca potu aplicá romaniloru din candu în candu lovituri.

Onorata Casa! Este lucru naturalu, ca neîncrederea nasce neîncredere, și ca prin lovituri nu se nutresce încrederea. Deci nu este nici o mirare, daca romanii au privitu proiectulu de lege din cestiune cu neîncredere și s'au spaimentatu audindu, ca are a se aduce o lege de unu atare cuprinsu, fiindca prin acésta isi vedeau periclitata esistenti'a școliloru loru confessionale, ba chiaru cultur'a loru nationala.

Onorata Casa! Este lucru cunoscutu, ca romanii se tinu de acele natiuni, cari au avutu nefericirea de-a remané inapoi în cultura, nu din vin'a propria, ci prin vitregitate trecutului. Treidieci de ani sunt, de candu s'a deschisu și romaniloru calea culturai și a înaintarei; de-atunci și pana acum 'si au astrinsu tóte poterile pentru a'si creá școli. Disponendu de pucine mijlóce 'i-a costatu multa truda și multe jertfe infintiarea școliloru loru confessionale, în cari ei vedu paladiulu esistentiei și alu fericirei loru, fiindca romanulu numai dela cultura astépta fericirea sa. Sub asemenea înpregiurari nu este nici o mirare, ca tendenti'a de a se introduce limb'a magiara în școlele noastre

confessionale, fara a se luá vr'o consideratiune la înpregiurari esceptionale, la posibilitate, și la ne-possibilitate, și fara a se cere opiniunea autoritatiloru bisericesce competente, cari sunt organele legale ale școliloru confessionale, dicu acésta tendenti'a, a înplutu pe romani cu o justa îngrijire, fiindca în acésta procedere vedeau pericolu, nu numai pentru esistenti'a școliloru, dar' chiaru și pentru esistenti'a autonomiei bisericești loru garantata déjà prin lege.

Daca onoratu domnu ministrulu de culte și instructiune publica în privinti'a introducerei limbii magiare în școlele noastre confessionale ar fi cerutu informatiune dela autoritatile bisericesce competente, siguru 'si-ar fi castigatu convictiunea, ca acésta fara nici o consideratiune și fara exceptiune nu se pôte pune în lucrare, fiindca 'si-ar fi castigatu totu-deodata convictiunea, ca sunt multe comune romane bisericesce, cari abia potu solvi pentru invetiatoriu 100 fl. pe anu, ca pentru acestu salariu nu se pôte afla invetiatoriu cu calificatiunea de a propune în școle 2 limbi, în fine ca punendu-se în lucrare proiectulu de lege, ce se afla în discussiune, respectivele școle voru trebui se fia închise pentru lips'a de invetiatori.

În asemenea casu cu dreptu cuventu întréba îngrijatulu poporu românescu, ca copii sei, unde 'si voru poté agonisi cunoscintiele necesarie de limba și religiune?

Abstragédu înse dela cele mai susu dise, nu se pôte negá, fiind-ca este lucru naturalu — ca prin introducerea unei alte limbii pre langa limb'a materna în școlele elementare, instructiunea poporulu este înpedecata, fara ca copiii, cari dupa vârsta și starea loru intelectuala potu invetia o limba straina numai în mica mesura, se aiba vre-unu folosu dela acésta invetiatura.

Aceste sunt cuvintele pentru cari romanii nu potu accepta proiectulu, din cestiune și nici decum lipsa de patriotismu, sau nu știu ce contrarietate fatia cu natiunea magiara.

Nu jace în interesulu romaniloru de a fi inamici ai magiariloru fiind-ca prin situatiunea loru etnografica sunt avisati unii la alții; deci nici tendentiile loru nu potu fi contrarie natiunii magiare. Tendentiile romaniloru sunt de natura culturala, ei nu pretindu alta, decâtu ca în cultur'a loru nationala se nu fia turburati, aceea înse o pretindu cu tóta resolutiunea.

Onorata casa! Din cele premise urméda cu consecenti'a logica, ca purtarea cea plina de neîncredere urmata de magiari pana acum fatia cu romanii este cu totul neintemeiata, și sub asemenea înpregiurari, imi permitu a atrage atentiunea onoratei case asupra acelei înpregiurari, ca daca se pune vre-unu pondu pe interesele comune ale magiariloru și ale romaniloru, ceea ce atatu în jurnale, catu și în acésta casa la mai multe ocațiuni s'a relevatu, apoi pentru acestu casu pôte ca ar jace în interesulu statulu și ar fi și timpulu supremu, cá neîncrederea, carea a esistatu pana acum între aceste doué natiuni, se se delature catu mai curendu. Obligamintea de-a pune în lucrare acésta privesce pe natiunea magiara, carea se afla la putere.

Incercati de a aretá încredere romaniloru, tindeti-le mana de amicu și dovediti amiciti'a prin fapte, și ve veti convinge, ca neîncrederea dispore indata și ca romanii, cari au pucini amici și multi inamici, voru stringe cu încredere man'a amiculu și voru pastrá cu credinti'a amiciti'a la bine și la reu. Pana nu se va întemplá acésta, se nu fiti pregatiti la alta din partea romaniloru dupa cele premerse de pana acum, de catu numai la neîncredere.

Onorata casa! N'asiu tineá, ca votulu meu în privinti'a proiectulu de fatia este destulu de motivatu, daca nu l'asiu relevá și din punctu de vedere de statu.

Se nasce întrebarea, daca proiectulu de lege din cestiune cu privire la interesele de statu este folositoriu și daca elu duce la scopu?

Dupa câtă se vede din motivarea acestui pioiectu, limb'a magiara are se fia introdusa în școlele elementare cu acelu scopu, pentru cá prin invetiarea acestei limbii se progeseze bun'a întielegere între deosebitele nationalitati ale Ungariei. Din parte'mi acestu proiectu de lege nu'lu află aptu pentru a duce la scopu.

Copiii în școlele elementare potu invetiá limb'a magiara în mesura mica și acei copii nemagari, cari nu frecuentéza școle mai înalte, pucinu invetiatura a acestei limbii castigate cu multa greutate, o uita în scurtu timpu, fiind-ca în cele mai multe casuri nu au ocaziune de-a se folosi de acésta limba.

Astfelu pe candu pe de-o parte copiii nu au nici unu folosu de invetiatur'a limbii magiare, pe de alta parte pierdiendu vremea cu invetiarea

acestei limbi, sunt împiedecați de-a'si castiga cunoscintele elementare necesare in limb'a materna. Me referu in privinta' a'cesta la fost'a granitia militara, unde regimulu militariu introdusesse cu forti'a limb'a germana in sco'lele elementare. Ce succesu a avutu a'cesta procedere in decursulu unui secolu? Acela, ca in fie-care comuna 2—3 omeni sciu a vorbi reu germanesce, pe candu mass'a poporului cu privire la cultura a remasu inapoi.

Din cele premise se pote vede, ca si succesulu acestui proiectu de lege se pote dice celu pucinu, ca este problematicu; eu inse sum de parere, ca chiar' in interesulu statului nu este ertatu, a face experiente problematice cu cele mai inalte interese ale omenimei, adeca cu cultur'a poporeloru, si inca cu atatu mai multu suntu de a'cesta parere, fiind-ca scopulu acestui proiectu de lege nu se pote realisa prin acestu proiectu de lege, ci eschisivu numai prin cultura, fiind-ca dupa experientele istorice, numai cultur'a e chiamata si capabila de-a nivela diferentiele intre popora.

Deca statulu doresce a'si ajunge scopulu, apoi dee'si silintia de a inainta cultur'a intre poporale Ungariei, si suntu convinsu, ca bun'a intelegere si chiaru estinderea limbei magiare se va realisa ipso facto fara nici o fortiare prin lege, dupa cum a'cesta s'a intemplat si in alte state, fiind-ca dupa catu sciu eu, in nici unu statu, — pote afara de Russi'a — n'a castigatu limb'a statului terenu cu forti'a.

Se nasce intrebarea, de ce se se facea in Ungari'a exceptiune dela a'cesta regula generala naturala? Spre ce scopu se se inbrace limb'a magiare cu odiulu silei? In fine pentru ce se se constrinse poporele nemagiare ale Ungariei a face lucsu cu invetiarea unei limbi straine, inainte de-asi fi castigatu cultur'a elementara? Fiindu-ca invetiarea unei limbi straine, fia chiar' limba statului! este lucsu pentru acea tinerime, care inca nu 'si-a castigatu cunoscintele elementare.

Nu este deci indoiala, ca prin acestu proiectu de lege ajungerea scopului propusu nu numai ca nu se promovedia, dar' chiar' este impiedecata.

Daca inse proiectulu din discussiune ar ave si altu scopu si adeca scopulu de a magiarisa pe nemagiaru, apoi a'cesta dupa parerea mea in diu'a de astadi este cu atatu mai pucinu posibilu, fiindca eu celu pucinu in privinta' romaniloru potu asigura pe onorat'a casa, ca simtiulu de nationalitate la romani s'a desteptatu intru atata, in catu ei nici odata nu voru jertfi limb'a si nationalitatea loru in favorulu altei natiuni. Dar nici n'ar fi cu scopu a pretinde a'cesta dela romani, fiindca in acestu casu romanii nu aru fi in stare de a distinge intre amici si inamici, de ore-ce celu mai aprigu contrariu alu romaniloru nu pote pretinde jertfa mai mare dela romani, decatu se abdica de limba si nationalitatea loru.

Onorata casa! Nu remane indoiala, ca natiunea magiara, care dispune de mare maioritate in a'cesta casa si posedea si carma tierii are poterea de a pune in lucrare acestu proiectu de lege, fia bunu, seu fia reu, imi permitu inse acea observare ca dupa parerile unor mari barbati de statu, artea de a gubernati, nu consiste in aceea, ca cineva se usese de poterea ce posedea, pe catu numai se pote, ci in aceea, ca acea potere se fia folosita cu moderatiune si intieptiune spre binele statului, deci nu potu partini acestu proiectu de lege.

„Telegr. romanu.“

Romania.

— Caletori'a M. S. R. Domnitoriului. Luni, 16 Aprile, M. S. R. Domnitoriulu, impreuna cu A. S. R. Principele Mostenitoru alu Suediei si Norvegiei, cu d. ministru de resbelu, d. Siambelanu de Printzsköld, d-nii de Lilienböök si de Krohn, oficiari de ordonantia ai Altetiei Sale Regale, Escelenti'a Sa d. baron de Hadeln, maresialulu Curtii de Waldeck, d-nii generalu Slanicenu si capitanu Vladoianu, atasiati pe langa Alteti'a Sa Regala, d. marsialu alu Curtiei domnesce si d. colonelu Grecenu, adjutantu domnescu, au pornitu cu unu trenu specialu, la orele 9 dimineti'a, spre a face o excursiune in Romania de peste Milcovu. La gar'a Tirgoviste, P. S. Mitropolitulu primatu, d-nii ministrii, d. comandantu alu divisiiei a 2-a teritoriale cu d-nii oficiari superiori, siefii de corpuri si unu mare numeru de persoane notabile venisera spre a asista la plecarea Altetieloru Loru Regale. Trenulu domnescu a pornitu la ora ficata si, trecendu prin Ploiesci, fara a se opri, a ajunsu la Buzeu la orele 12 si 30 minute. P. S. S. Episcopulu de Buzeu, d. prefectu alu judetiului cu autoritatile civile si militare, primariulu orasiului cu comandantulu si oficiarii gardei nationale si unu numerosu publicu au salutatu cu entusiasmu sosirea Altetieloru Loru Regale. Dupa ce au convorbitu catu va timpu cu persoanele presente in salonulu garei, Augustii calatori, multamindu de primirea ce Li s'a facutu, si-au urmatu calea spre Brail'a, unde au ajunsu la orele 2 si jumetate, mergendu dreptu la portu. D. prefectu alu judetiului si d. generalu Zefcari,

comandantulu divisiiei a 3-a teritoriale, d. primariu alu orasiului, autoritatile locale, corpulu oficiariloru armatei permanente teritoriale si ai gardei cetatienesce, si unu mare numeru de cetatieni asteptau pe Altetiele Loru Regale la locul de imbarcare alu vaporeloru. Domnitorulu si principele mostenitoru S'au urcatu aici pe vaporulu „Austria“, pe care 'lu asceptau d. inspectoru generalu alu companiei austriace de navigatiune pe Dunare si totu equipagiulu in mare tinuta, si S'au indreptatu spre Galati, insociti de d-nii prefecti de Brail'a si de Covurluiu, de d. generalu Zefcari, de domnulu consulu alu Suediei si Norvegiei la Galati si de mai multi notabili din Braila. La apropierea vaporului care conducea pe Altetiele Loru Regale, doue vapore pavestate, pe care se aflau cei mai de frunte comercianti din orasiu, cu musica, au esitu inaintea inaltimiloru Loru, intempinandu-le cu aclamatiuni caldurese si in-socindu-le pana la punctulu de desbarcare. Pe inaltimile Galatiului o baterie a artileriei teritoriale a Galatiului, a salutatu prin salve trecerea vaporului si a trasu in intervale pana la sosirea Domnitoriului; vaporele austriace au trasu si ele salve si numeroase corabii si vase ce se aflau in portu erau frumosu in-podobite cu steguri si bandiere, cu equipagiulu pe catarturi, si dedeau celu mai placutu aspectu marelui portu alu Romaniei. Pe piati'a portului si pe chieiu tota poporatiunea Galatiului era in peciore, in haine de serbatore, salutandu cu nersfersite urari sosirea iubitelui Soveranu si a Augustului Seu ospe si veru. La desbarcare, primariulu orasiului cu intregulu consiliu comunalu si consiliulu judetienu, tote autoritatile civile si militare au primitu pe Alteti'a Sa Regala, si d. primariu a rostitu unu discursu de buna venire, oferindu Domnitorului o forte frumoasa cununa de lauri si de stejaru cu inscriptiunea: „Marelui Capitanu.“ Inaltimea Saa a respunsu multumindu de frumos'a si caldura'a primire ce au intempinat in Galati; urcandu-se in trasura Principele, Mostenitoriulu Suediei si Norvegiei, au mersu si la biseric'a catedrala, unde a fostu primitu de P. S. S. episcopulu Dunarii-de-Josu, in capulu clerului eparchiotu. Dupa ce au asistatu la Te-Deum, Alteti'a Sa Regala a mersu la splendid'a locuinta, in stilu florentinu, a d-lui Lambrinidi, unde Li se pregatise locuinti'a si unde au fostu primiti de stapanulu casei, cumnat'a d-sale cu unu frumosu buchetu de flori. Aci a urmatu prezentarea autoritotiloru administrative si judecatoresce, a clerului, a corpului profesoralu, a oficiariloru armatei si gardei nationale. La orele 6 ser'a Domnitorulu a primitu corpulu consulariu, si la orele 8 a intrunitu la prandiu pe P. S. S. Episcopulu, pe d. G. Rasicanu, prefectulu judetiului, d. generalu Zefcari, d. consulu alu Suediei si Norvegiei, primariulu orasiului si mai multe persoane oficiale si notabile din orasiu. La orele 8 si jum, a urmatu retragerea cu parada si o ovatiune inoposanta cu facile din partea cetatieniloru Galatieni inaintea locuintiei Altetiei Sale Regale, care a esitu pe terasa si a multamitu publiculu de acolo. Inaltimea Sa si Mostenitorulu Suediei si Norvegiei au mersu la Teatru, unde s'au datu o reprezentatie de gala, si publiculu L-a primitu in peciore pe totu timpulu catu s'a cantatu innulu nationalu. Orasiulu era splendidu iluminatu si lumea se indesa pe strade aclamandu pe Mariile Loru Regale. A dou'a di, Marti, la orele 8 dimineti'a, Alteti'a Sa regala a mersu de a visitatu mor'a de vaporu a d-lui Lambrinidi, si la orele 9 au plecatu in trenu specialu din Galati spre Iasi, recondusi pana la gara de autoritati si de o multime de lume. M. S. R. Domnitorulu a insarcinat pe d-lu prefectu de Covurluiu si pe d-lu primariu alu orasiului Galati, ca se multumescă la toti cetatienii de bun'a primire, de care Mariile Loru Regale au reinasu adancu misicati.

„Monitoriulu.“

Italia.

— (Manifestulu lui Garibaldi.) Amu anuntiatu, ca inainte de-a pleca la Albano, Garibaldi a datu unu manifestu catre Italiani. O depesia a Agentiei Havas ne-a comunicatu ca gubernulu italianu a opritu afisarea acelu manifestu pe zidurile Romei, precum si ale celorlalte orasie din Itali'a.

Eca, dupa diariile italiene, sosite astadi, teostulu acelu manifestu:

Italiani,

„Lig'a democratiei s'a formatu!

„Me bucuru ca acestu faptu insemnatu, multu timpu doritu si studiatu, si pana acum fara folosu incercatu, s'a indeplinitu supt ochii mei, la 21 Aprile.

„Distinsi patrioti din tote clasele, talente nobile — onorea tierii nostre — care s'au ilustratu in pregatirea si indeplinirea unitatii natiunii italiene dela 1821 incoace, lupta in campulu democratiei, unde lupta si tinerimea generosa.

„Si, candu democratia va reusi a respandi influinti'a sa, prin agitatiunea ce va face pentru revendicarea exercitiului efectivu alu suveranitatii nationale, pentru a indulci vietia desmostenitoru de avere, pentru justitia sociala, pentru neviolarea libertatii, va vede intrand in rendurile ei o multime de cetatieni insemnati, care asista fara incredere in gubernulu minoritatiloru, care s'au succesu in timpu de doue-diece de ani.

„Astadi, in sfirsitu, democratia e o potere de prima ordine intre poterile ce constituiescu natiunea; e o potere de care acele minoritati — cu voia, fara voia — trebuie se tie sema. Diferitele ei nuanctie (republicani, democrati, garibaldiani) s'au intrunitu si s'au intaritu intr'o ordine de idei si de scopuri comune, si s'au invoitu de-a adopta aceeasi metoda de apostolatu, si aceleasi mijloce de agitatiune, deschise si sincere si in cerculu legiloru — de unde decurge poterea loru — si au intemeiatu Lig'a democratiei.

(Urmédia numele membriloru comitetului si ale membriloru comisiunii executive care-si are resiedinti'a la Rom'a.)

„Congresulu dela 21 Aprile n'a celebratu numai

o liga politica, ci a imprasciatu neintielegerile si a renoitu strinse amicitii.

„Fia-care nuanctia a democratiei 'si pastrédia individualitatea in desvoltarea si propagarea doctrineloru sale si fia-care e stapana pe initiati'a sa, fia-care e respundietore pentru faptele sale. Cu tote acestea, sunt sicuru ca tote, animate de unu inaltu simtiementu de iubire de patria si conduse de aceea intieptiune cetatienesca, pe care chiaru strainii o recunoscu Italianiloru, au se unesca lucrarea loru particulara si speciala cu oper'a generala a comitetului Ligei.

Si, de ore-ce Lig'a democratiei s'a legatu a circum-scrie oper'a sa in marginile dreptului si a se folosi numai de mijloce paciuite, aceia, cari gubernédia Itali'a se scie bine ca, deca dreptulu de a lucra ast-felu va fi constatatu, impiedecatu seu silnicitu, in ori-ce modu ar fi, atunci, in fati'a natiunii si a istoriei, numai asupra loru va cade respunderea intréga, in casulu candu Lig'a democratiei, spre a aperi'a seu spre a cuceri acestu dreptu, avendu consciinti'a de a se afla in stare de legitima aperare, ar recurge la alte mijloce de cata acelea ce si-a propusu a intrebuintia.“

Rom'a 26 Aprile 1879.

„Romanulu“

G. Garibaldi.

Sciri diverse.

— (Escelenti'a Sa Mitropolitulu Mironu Romanulu) a plecatu cu trenulu de Joi ser'a la B-Pesta, pentru-ca se ia parte la desbaterea proiectului de magiarisare in camer'a magnatiloru. Speram ca si ceilalti prelati ai nostri se voru afla la postulu loru.

— (Multumita publica. P. T. Domni actionari ai institutului de creditu si economii „Albin'a“ intr'uniti in adunarea generala in anulu acesta au binevoitu a destina sum'a de fl. 100 pe sem'a „Reuniunei de cantari in Sibiiu.“ Dreptu aceea, subscrisulu comitetu se simte indatoratu a exprima amintitiloru P. T. Domni si Onorabilei Directiune a institutului „Albin'a“ cea mai adanca multumita pentru acestu marimosu si considerabilu daru facutu Reuniunei nostre, care tocmay acum are a se lupta cu greutatile inceputului.

Din siedinti'a comitetului provisorieu alu Reuniunei romane de cantari in Sibiiu tinuta in 4 Maiu 1879.

Dr. Aurelu Brote m. p. presiedinte.

Demetriu Comsia m. p. secretariu.

— (Dela 11 Maiu viitoriu) in urm'a noiei ordine a cursuriloru, trenulu va sosi la Sibiiu pe la 5 ore p. m. si va pleca demineti'a pe la 9 ore.

— (Ratiociniulu comitetului balului romanu din Vien'a) Din acelu ratiociniu ce ni se tramise litografatu si care coprinde 20 pagine folio, resulta ca, precum se dice in acelu ratiociniu, s'au incassatu ca niciodata pana acuma, 3303 fl. 73 cr., er' spelele facu 1930 fl. 34 cr. v. a. care suma s'a asediatu deja in cass'a „Romaniei June“ si formédia acuma averea sa disponibila. Esistenti'a societatii este deci asigurata pe unu tempu mai lungu.

La acelu venitu frumosu alu balului romanescu au contribuitu: Transilvani'a cu 528 fl. Ungari'a cu 145 fl. Vien'a cu 2 $\frac{1}{2}$ 65 franci, si 2075 fl. Romanii cu 10 ruble 522 franci, 257 fl. er' Bucovin'a cu 10 fl.

Erogatiunile au fostu: 1. Sa'la, decoratiunile, tribuna, iluminarea, serviciulu, etc. 289 fl. 01. 2. Ordini de dantiu (pentru dame 116 fl. 10 cr., pentru domni 20 fl. 10 cr.) 136 fl. 20. 3. Orduri si bucheturu de cotilon 42 fl. 61. 4. Buchete pentru Dómnele Patronese si flori 94 fl. 40 cr. 5. Insigniele Comitetului 18 fl. 6. Music'a (Orchestra 120 fl., Douceur 25 fl., Instrumentatia 15 fl.) 160 fl. 7. Maiestrii de dantiu 30 fl. 8. Tacs'a la politia 8 fl. 85 cr. 9. Trasurile intrebuintiate la invitari 100 fl. 66 cr. 10. Tipariturile si lithografi nemtiesce (carti de onore 1700, carti de intrare 300, carti de invitare 1500, couverte 2100, etc.) 186 fl. 50 cr. 11. Tiparituru romanesci (150 apeluri, 1200 invitari, 300 couverte. 56 fl. 95 cr. 12. Spese secretariali (carti de adrese, requisite, etc. 25 fl. 22 cr. 13. Caligrafarea invitariloru pentru Maiestatile Loru, pentru membrii familiei Imperiale si pentru notabilitati 63 fl. 14. Porto postalu in Vien'a 34 fl. 61 cr. in provincia 78 fl. 11. cr.) 112 fl. 72 cr. 15. Comisiunoi, bacsiuri si servitiu 25 fl. 27. 16. Spese extraordinarie 24 fl. Sum'a: 1373 fl. 49 cr.

— (O sinucidere originala.) Se scrie din Komarom, ca unu artileristu de acolo si-a luat vietia printr'o puscatura de tunu. Elu a seversitu acestu actu catra 10 ore sera, si spre scopulu acesta a intrebuintiatu unu tunu de calibru micu, care se afla aproape de sentinele asiediate pe siantiuri. Acestu artileristu a incarcatu tunulu si s'a asediatu cu pieptulu dinaintea tievii lui, apoi i-a datu focu. Totu corpulu seu a fostu bucatitu, era orasiulu si inpregiurimea a fostu alarmata. Capulu sinucisului s'a gassitu la o mare distantia. — Motivulu acestui actu desperatu a fostu, ca artileristulu capetase unu arestu de 5 zile pentru o mica gresiela si credea, ca acum nu va mai fi inaintatu la rangulu de sub-locotenentu, pentru care era prenotatu.

„Alb. Carp.“

— (Atentatu asupra reginei Victoria). „Gazeta Piemontese“ din Turinu scria: De cate-va zile cerceta regina Victoria satulu Baveno, cu care ocaziune cumpara mai multe lucruri in diferite pravalii. Ea intra si intr'o pravalie de jucarii, a carei proprietaru negresitu s'a bucuratu tare de acea onore. Din nenorocire se aflau in drumu o multime de cuthii in disordine; negutiatorulu se grabi a le pune la locurile lor. De odata se resturna o politia, si tote cuthiile cadiura pe capulu reginei si alu insotitorei sale. — „Acesta e unu atentatu intregu,“ striga regina ridiendu catra negutiatoru, care era ca inpetritu de spaima. Regina reusi se-lu linistea, si inca multu timp mai rise de acea intemplanu ciudata. Idem.

— (Ce au castigatu Vien'a dela iubileulu imparatescu.) „Extrablatt“ din Vien'a facu socotela, ca cu ocaziunea festivitatiloru iubileulu Vien'a au castigatu o sumasiora de 10 milioane bani gata. Spre esemplu: Toti croitorii au fostu ocupati preste capu cu facerea de costumuri si de inbracaminte negre. Deputatiuniloru a 76 de Reniuni le trebuiescu peste 3,000 de inbracaminte negre, 3,000 palarii (cilindri) si 3,000 perechi de manusi. Celu pucinu o miie dintre aceste se voru fi procuratu de nou si daca socotimu o miie de inbracaminte cu 20 fl., 1000 cilindre cu 5 fl., 2000 par. manusi cu 80 cr., ese sum'a de 34 mii fl. care o au castigatu croitorii, palariarii si manusierii. In costumuri s'au inbracatu vre-o 2,500 persoane. Socotindu o parte din costumuri cu 50 fl., o parte cu 70 fl. si a treia parte cu 100 fl. bucat'a, se pune prin aceste erasi sum'a de 183,200 in circulatiune, la cari se potu adage cheltuielile stindardelor, inbracamintele gimnasticilor, cantaretilor si ale studentilor cu 300,000. S'au ridicatu cu totulu 112 tribune (pentru spectatorii la cortegiulu festivu). In urma acesta au capatatu de lucru 896 meseriasi si 336 lucratori pe mai multe dile. Materialulu cru du costa pentru fia-care tribuna 5000 fl., tote tribunele voru cuprinde 55,000 de locuri de sediutu, cari se vendu cu cate 5 fl. ceea ce face erasi sum'a de 306,000 fl. Din cele 2,000 ferestri si balcöne pe unde trece cortegiulu sunt celu pucinu 500 de ferestre si 80 balcöne inchiriate. Ferestru cu 30 fl., balconulu cu 200 fl., dau erasi o suma de 31,000 fl. Numerulu ospetiloru va fi forte mare. In cele 100 de hoteluri ale Vienei a treia parte a odailor s'a rezervatu numai in urm'a cereriloru telegrafice. Numerulu ospetiloru streini va cheltui pe di celu pucinu 10 fl. si fia-care va petrece in Vien'a celu pucinu 8 dile, ceea ce va aduce sum'a de 4.200,000 fl. la Vien'a. Afara de acestea tote tipografiile au de lucru cu tiparirea scrieriloru festive, apoi caligrafii s'a. teatrale si tote localurile de petrecere voru fi pline de visitatori, au fostu chiaru si unu balu mascatu. Birjarii abia voru fi de ajunsu spre a duce multele deputatiuni la palatu, restauratiunile birturiloru voru fi indeseuite de ospeti si nici unu strainu nu va plecã dela Vien'a, fara a luã cu sine unu suveniru. Vienesii se voru rug'a dar in viitoriu: „dane Dòmne pana de tote dilele si celu pucinu câte unu iubileu de acesta pe anu.“ „Sieb. Deutsch. Tgbl.“

— (Bibliografie). Darea de sēma asupra procesulu politicu de pressa alu lui G. Baritiu, care esi in editiune separata, si comandata de a dreptulu costa numai 25 cr.

Brosiura se afla de vendiare in Vien'a la libraria K. Gräser, Wallfischgasse Nr. 6, era in Cernauti la libraria H. Pardini, in Bucuresci la libraria Szöllösy, piati'a Teatrului si in Iassi la dn. profesoru Stef. Emilianu.

Conversatiuni asupra traducerei cartiloru nostre bisericesci.

(Urmare.)

CAPU I.

1. Vers. „In inceput cred Dumneđu cerul si terra.“

Pentru cuventul pentru quare nu puturõm conserva vorba facere vrënd a intelege γένεσις intr'o limbã cultã si chrestinã, pentru aquella si cuvënt nu putem traduce incai in primul verset rãdecin'a dela quare derivã vorba poet'. Un poet' e un creator de o lume ideale, si prin urmare Dumneđu ca ποιητής οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀρρατῶν, este creatoru universal, que cred dumnedesce, iar nu facu omenesce lumea,

O innovatiõ anse din quelle mai anevoie de sufferit la urechiea romãna este vorb'a terra, mai virtos in frasea aqueasta, unde s'a consacrat sau s'a legiuit verb'a pãmënt. Când aude Românul ceru, asteptã a audi si pãmënt, si quãt de strain catã ai pãre auñind o datã cerul si terra. Vinu anse impregiurãri, quãnd sau o sciutiã sau doctrinã catã a 'si creã o terminologie in parte, que in limb'a popularã tot d'auna se pare ca un gergu (jargon). Aqueast'a se intemplã pentru quõ Ratia sau Mintea ia de multe ori pe omu de peptu sau de urechi si il dã cu nasul de Adevër, Inquãt il nevoiesca a face si a ñice si acceptã queea que pñõ aquí nu fãcuse si nu dissesse. O asemenea logicã ne forñã,

quãnd este vorba de globu intregu al planetulu nostru in quare se cuprinde si uscatul si ap'a, si tot que cuprinde pñõ in centrul lui, a adoptã cu totul altã vorbã de quãt pãmënt que, ca un pavimënt que este, se pôte cuveni numai uscatulu sau pãrtii aquelleia a globulu pe quare se pôte stã ca pe un pavimënt farõ a se confundã. In aquetã impregiurãre, quare altã vorbã sã adoptam de quãt aquea que e recunoscutã in tote limbele surori, si quare s'a legiuit in asemenea impregiurãri a insemnã planetulu nostru; adicã vorb'a terra. Aquí in versetul aquesta nu e vorb'a in parte de uscat sau de pãmënt, ci de globulu nostru in genere.

Fãrõ a cãdã in eterodoxie, putem dã aquil o idee cititorulu despre cum se exprimã in hebreesce, versetul aquesta.

Vorba inceput nu e clarã si decisã in hebraesce si de aquea fu caus'a a mai multor si varii interpelatii. Vorb'a iar ἀρχή in hellenic'a insemnã in adevër inceputu, anse quare din hellenisti nu scie quõ insemnã si principiu, sau queea que ñicem principiu al unei sciinçe sau doctrine; insemnã ancõ si autoritate, capetenie, putere sau guvernulu.

Eccẽ anse traductia pe quãt se pôte mai litterale din hebraesce:

„In inceputuri (sau in principii) crearõ Eloim-cerurile si terr'a.“

Aqueastã expressiõ nu differã de versiunea quellor Sēpte ñeci, de quãt quõ singularele sunt in plural.

Multu acusã pe Moysē de aqueasta expressiõ de polytheismu. Crestinii din contra il apperãrã ca pe un prophet' que intrevece Trinitatea divinã; Hebreii iarã il apperãrã ca pe un Deist' unitar que se exprimã in stylul que se numesce maiestatea pluralulu.

Tot anse que ni se pare mai probabil si mai conform cu dogmele chrestine este quõ, limb'a hebraicã ca tote quelle orientali, sã exprimã adessea in plural qua sã dea mai multu sublimitate stylulu, si majestatea cuvenitã sujetulu.

Apoi cã scriitoru a cãtat a se exprimã intr'o limbã si dupõ expressiile contimporanilor sei, qua sã póta fi inñelles. Pe attunci totã lumea nu 'si putea representã ca noi Chrestinii, Divinitatea in Bunul si Frumosul ideal, in Verul absolut si intr'o condescendinã atãt de paternã, ci in tot que era tare si potent, si adessea forte terribil. De aqui furõ divinisate tote elementele, toti agentii naturei, tote puterile. Moysē in aquel timpu de idolatriã si de o theocrañia monstruõsã si terribile nu putu denegã puterile, quõci in adevër si existeã, ci ñisse, Domnul al Puterilor, a-tot-potentul Dumneđu. Dumneđu Dumneđuilor. Așa tote adunate la unu locu le numi cu o vorbã Eloim. Firesce quõ la o creatiõ, cã la ori-que lucrare este mai anteu necesitatea de putere, de miscare, si aquea Divinitãñi cã creatore prima denumire i se dã de Eloim (Puteri). Mai târñiu vin denumiri cã Jehovah, Adnoal, Sabaoth, etc. Pentru cuventul darõ al majestañii sujetulu, si pentru quõ sujetul Eloim este in plural, pune si verbul in plural *crearo*.

(Va urmã.)

Economi'a nationala.

Creditulu poporalu.

I.

Serviciile, pe cari creditulu le face muncii si institutiuniloru de creditu, stabilite in particularu pentru folosulu lucratoriloru, sunt forte inportante si merita d'a fi semnalate. Desvoltarile ce vomu dã aci, voru face pe citorii nostri se intielõga catu de mare interesu avemu pentru a cunõsce bine si lamuritu acesta cestiune. Cine nu 'si aduce aminte catu de mare sgomotu facu in lume vorb'a „creditulu“ candu cu revolutiunea din 1848? In adunarile ce se faceau pe strade chiaru, cã si in reuniunile politice care 'si tneau in acea epoca siedintiele loru sēra, una din ideile care veniau mai desu in discussiune era acesta: organisarea labõrei, organisarea creditulu. Mediile care se indicau atunci diferiau forte intre densele. Unii credeau bunu midilocolu cã statulu se crediteze pe toti, — ceea ce ar fi fostu posibilu numai ñeca statulu s'ar fi bucuratu de venituri nemarginite, venituri cu totulu alt-felu de acelea cari esu din inoposite si imprumuturi din pung'a particulariloru, punga care, din nefericire, nu e nesecabile. Creditulu universal! Acela care ar dã unu asemenea creditu, ar fi sicuru ca s'ar ruinã atatu pe elu catu si pe actionarii sei, nu preste cati-va ani ci preste cate-va luni. Altii imaginau combinatiuni ingeniõse, ñer' cari stau pe bas'a cea mai fragile, pe chartia, care — cu totu spiritulu din lume, cu totã puterea absoluta de care s'ar bucurã cineva — nici odata nu va ajunge se valorese catu argintulu, sēu se 'lu inlocuēsca. Se scie ce sorte avura acele banci ale poporulu, acele banci de schimbu cari trebuiau se renoiasca fatia societatii. Ele murira, nu cum s'a disu sub imperiulu unoru circumstantie accidentale, ñeru sub cuventulu fundamentalu si decisivu ca numai poteau trai. Nu se pôte fundã cu chartia edificii solide de creditu, cum nu se pôte face cu carti de jocu case locuibile.

In aceste aspiratiuni inse, in aceste incercari, nu gassimu noi ore o invetiatura? Trebuie ore se

ne marginimu a respunde, dandu din capu: ast-felu de proiecte sunt absurde! Unu lucru reesia mai multu din acele esperintie, acela ca poporatiunea laboriõsa simtea cu putere trebuinti'a unui creditu mai apropiatu de densa, si ca õmenii scrutatori, õmeni de ñanima cari compatimescu de cei cu midilõce pucine, cautau ceva prin care se preintempine trebuinti'a de mai susu. Dandu la o parte utopia, repudiandu incercarile chimerice ale caroru cheltueli cadu totu pe spinarea poporulu, se facemu intocmai cum procede cautatorulu de aur, care desparte, spala, curatia aurulu de materiele straine; se luamu din proiectele ce ni se presinta, numai veritatea, pretiosulu metalu, si se damu la o parte quartiulu si amestecatura straina. Èta ceea ce trebuie se faca amicii claseloru lucrãtore. Si intradeveru lucrandu continuu, munc'a lor n'a fostu sterile, dupa cum vomu avẽ ocaziunea se vedemu in cursulu acestui studiu.

Mai antaiu, trebuia se scape de ore cari erori. Atunci se sustinea de multi ca creditulu si bancile ast-felu cum esista pentru industria si comertiu, erau institutiuni funeste, — diceau unii, — inutile, — pretindeau altii — pentru clas'a laboriõsa. Care era adevèrul unei asemenea asertiuni? Intr'adeveru, creditulu si bancile, ast-felu cum sunt organisate, vinu in ajutoru numai si numai capitalistiloru. Este inse acesta o cauza care se ne faca se dicemu ca nu esista nica o legatura intre labõre si capitalu? Se scia de ajunsu ca cu catu capitalulu e mai activu si mai abundinte, cu atatu labõrea gasesce mai multa ocupatiune si e mai remunerata. Inchipuiti-ve ca capitalulu e lipsitu de creditu. Ce se intempla atunci? Intreprinderile stau in locu; labõrea simte forte lovitur'a in modu indirectu; bogatulu devine mai pucinu bogatu, saraculu — nu numai ca nu castiga — daru saraceste si mai multu. Acestea sunt efectele pe cari le numim crisele de creditu. Ce s'ar intemplã inse ñeca acestu desastruosu efectu ar deveni permanentu prin absentia continua a acestui creditu atatu de pretiosu?

Se luamu o imagine mai practica pentru a intielege bine cele ce espunemu:

Inchipti-ve o cantitate ore-care de carutie la unu carutiasiu, de machine la unu fabricantu. Acolo, ele sunt inproductive. Creditulu le face se trẽca la unu muncitoru sēu la unu uziniaru; din momentulu candu transmutarea se face ele devinu fecunde, productive. Invertindu, resturnandu pamentulu in tote sensurile, ilu silesce se 'si dea fructele sale.

Se dicemu ñeru in modu generalu: creditulu pune in miscare si in lucrare capitalulu; ilu face se lucrede si lucratorii de tote speciele profita de acesta miscare, de acesta activitate a unui instrumentu, care altmintrelea ar fi pusu in positione de a remanẽ mai multu sēu mai pucinu neproductivu.

(Va urmã.)

La Nr. acesta e alaturatu unu suplementu.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 8 Maiu.

Galbinii imperat. de aur	5.55 cr.
Moneta de 20 franci	9.37 „
Imperialu rusescu	9.58 „
Moneta germana de 100 marce	57.75 „
Sovereignu englesi	12.— „
Lira turcēca	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	— „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

4 Maiu.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	102.1/4 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	103. „
Obligatiune de imprumutu dominiãle din 1871 cu 8%	101.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	94.1/2 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalu) cu 7%	87.1/4 „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	98.1/4 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	178.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	30.75 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	85.50 „
Dacia, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	190.— „
Romania, Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	77.— „

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de machine agricole (69) 3—20

se recomanda prin specialitãtile lor, renumite prin esecutarea loru forte solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschinelor loru de treieratu de mana si cu verteju dela 1 pana la 8 poteri de cai sēu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricam in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciururi pentru bucate, taiãtore de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.

Cataloge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratultu si franco.

Cuventarea deputatului Georgiu Popa,

tienuta in siedinti'a dietala dela 2 Maiu st. n. in cestiunea proiectului de lege pentru introducerea limbei magiare in scólele elementarie confessionale.

Fačia cu proiectulu de lege, datu in desbatere, eu imi luasemu positiunea înca de candu fusesemu silitu a esi din partid'a independentiei, din cauza cá ea decisese cá acela se se puna de urgentia la ordinea dilei. Asia urmédia de sine, cá acuma candu acelu proiectu se desbate, eu se nu'lu primescu.

Mai inainte inse de a'mi comunicá argumentele mele, din care'mi formaiu convictiunea mea, se'mi permitta on. casa, cá se reflectediu pe scurtu la unii domni deputati, carii au vorbitu in decursulu desbateriloru.

Mai antaiu voiescu a reflectá la cuventele dlui deputatu Ivanka carele vorbí inaintea mea. On. deputatu dise cá discussiunea luá dimensiuni prea mari. Eu din parte'mi constat, cá dupace on. casa s'a convinsu de inportanti'a proiectului de lege pusu la ordinea dilei, acumu ilu supune la discussiune seriosa si petrundietória, precumu o merita in adeveru.*)

Dn. Ivanka in respunsulu seu datu deputatului Hofgraef disese, cá assertiunea lui este adeverata, cá-ci se intempla adeseori, cá cetatieni de statu nemagiari se fia siliti a caletori mai multe miluri de locu, pâna ce dau preste vreo persóna ce scie unguresce, cá se le spuna cuprinsulu documentelor esite sau dela tribunale, sau dela auctoritatile administrative. De aici închiaie dn. Ivanka, cá tocma pentru aceea trebue se invetie tóta lumea unguresce.

Daca dn. deputatu pléca din principiulu, cá statulu si in acela nationalitatile nemagiare sunt pentru functionarii magiari, éra nu functionarii pentru cetatienii statului, atunci dá; eu inse nu credu, cá dn. deputatu se afirme asia ceva; atunci inse speru cá va primí punctulu meu de vedere, oppusu, cá adeca functionarii sunt pentru cetatienii statului. In acestu casu reulu se póte delaturá numai asia, cá functionarii insarcinati cu administrarea justitiei si a afaceriloru publice sunt obligati a invetiá limb'a poporului.

Mai departe dn. deputatu afirmase, cá in Ungari'a nationalitatile nemagiare niciodata n'au fostu asuprite, éra acésta o ilustrá cu exemplulu, cá si nationalitatile nemagiare au avutu nobili. Dara domnule deputatu, cumplit'a nenorocire a provenitu tocma de acílea, cá fostii nobili au fostu totu atâtea ramuri frumóse, esite din corpulu natiunei respective, taiate si scóse din acela, pentru cá se tréca in servitiulu altoru interese straine, care adesea au mersu pâna la calcarea in petióre a natiunei dela care se desbinasera. Se te miri dnule deputatu, cá acea tulpina curatita si taiata de atâtea-ori, nu s'a uscatu cu totulu.

Venerabilele dn. presiedente aflá cu cale, cá dupa discursulu pronuntiatu de condeputatulu Zai, se'lu reflecte pe densulu si se invite pe cas'a intréga, cá sub decursulu si continuarea desbateriloru se predomine moderatiunea si spiritulu pacei, cá nu cumva, precumu dise dn. presiedente, armoni'a dintre diversele nationalitati se fia turburata.

Intru adeveru onor. dn. presiedente merita se fie pismuitu de tóte lumea, pentru cá este asia de fericitu, in cátu crede, cá amutirea si tacerea actuale a nationalitatiloru nemagiare semnifica indestularea si fericirea loru. Se pare cá dsa ar crede, cá rezultatele de pâna acumu ale legislatiunei constitutionale, precumu sunt din cele multe in privinti'a Transilvaniei, legea elec-

torale, unde daca cei 1½ milióne de romani aru esi din aloru passivitate, abia aru fi in stare se aléga patru, cincí deputati; cá cu institutiunea de virilisti din legea municipale, dupa care din comitate cu majoritate romanésca de $\frac{9}{10}$ abía se potu alege $\frac{1}{10}$ membrii representanti municipáli; cá legea de nationalitati, alu carei criteriu este „lucus a non lucendo“, cá si faimós'a lege de arondare, prin care s'au nimicitu câteva Comitete romanesci compacte, din câte mai remasesera; cá legea comitetelor administrative (consiliu municipale); delaturarea totale a romaniloru din functiunile publice, exageratele inoposite publice, in cátu este absolutu imposibile de ale mai platí; pe langa acestea continuarea cu executiunile dariloru, totu la câte trei comune unu executoru s. a. s. a.; — daca dn. presiedente crede cá tóte acestea si altele multe totu asia de rele, se póta nutri si inaintá spiritulu inpačiuirei, atunci mai póte se créda, cá si acestu proiectu de lege datu in desbatere ar fi in stare de a inaintá si asigurá fericirea si indestularea popóraloru acestei tieri.

Au afirmatu mai multi, intre cari si ministrulu-presiedente, cá scopulu acestui proiectu de lege nici-decum nu este altulu, decátu a se dá ocaziune diverselor nationalitati de a se intielege intre sine, ér' de alta parte cá si nemagiarii invetiandu limb'a unguresca, se fia capabili a ocupá diverse functiuni de ale statului.

Ce mai nainvitate de tóta frumseti'a, ce mai scopuri innocente ni se punu in perspectiva! Pecatu numai, ca noi am invetiatu din trecutu si din presentu, cá la tóte aceste afirmari se nu damu nici unu crediementu. Diversele nationalitati locuescu de sute de ani impreuna, si s'au intielesu una pe alt'a fâra nici o cunoscintia obligatóre a limbei magiare. (Deputatii romani, sasi, serbi respundu cu totii: Asia este.) Éra pretecestulu de a face locu si nemagiariiloru la diversele functiuni ale statului este o ironia de care trebue se ridemu; pentruca de ar mai fi inca pe atatea sute si mii de posturi pre cate sunt, de si pana acuma numerulu loru este enormu de mare, tóte acelea sunt necesarie pentru fi nationalitatii magiare dominante, care dupa ce in privinti'a materiala au ajunsu la sapa de lemnu subtu sistem'a actuala din care esu atatia cersitori, trebue se fia asiediati in functiuni de ale statului.

Se scie, ca d. ministru-presiedente conduce doue ministerii; ilu intrebú prin urmare se ne spuna, cati functionari nemagiari si a-nume cati are de nationalitatea romana? Sunt siguru ca nu'lu va costá mare ostenéla a ne aratá numerulu loru; apoi d. ministru-presiedente nu va fi in stare se nege cu sufletu curatu, ca nu ar fi fostu competenti si ca acesti pe langa alte calificatiuni n'aru fi cunoscéndu si limb'a magiara. (Deputatii romani striga: Unulu singuru, Porutiu.)

Onorabila casa! nu acesta este scopulu celu adeveratu alu proiectului de lege ce se afla in desbatere, scopu care se fia declarat in modu oficialu si pe fatia. Am disu in modu oficialu, pentru ca scimú ca pe cale privata confidentiala chiar' si d. ministru-presiedente ori catu este de resevatu si inbumbatu pana susu, totusi o spune cá si toti ceilalti, ca adeveratulu scopu este magiarisarea nationalitatiloru nemagiare. Déca inse este crima a comite atentatu in contra esistentiei si viatiei vre unui individu singuraticu séu de adreptulu, séu pe cali laterale si clandestine, cu catu este mai mare crim'a de a incercá se ia

*) Acésta se intielege asia, cá atátu press'a magiara, cátu si mai multi deputati se leganasera in nefericit'a illusiune, cá diet'a va trece usioru preste acelu proiectu de lege; s'a intemplatú inse tocma din contra.

cineva viati'a nationalitatiloru nemagiare, care se urca la milióne, de si numai pe acésta cale laterala. (Deputatii nemagiari: Asia este.) D-lu ministru-presiedente in respunsulu datu d. deputatu Polit dise: ca in vecin'a Serbia romanii in tóta privinti'a, dar' a-nume in folosirea limbei loru sunt fórté asupriti. Déca d. ministru n'au disu acésta pentru cá se escuse si se justifice asuprirea nóstra de aici, care dupa densulu ar fi mai usióra, eu atunci asiu fi fostu in placut'a positiune cá se i multumescu pentru acésta, asia insa nu me simtiu obligatu intru nimicu. Intru-adeveru dle ministru-presiedente, este fórté tristu, ca natiunea romana in numeru de 8 pana la 10 milióne, rupta in Orientu subtu jugulu mai multoru tirani mari si mici, isi incovóie cerbi-cea fara nici o sperantia de salvare. Se póte ca noi suferimu pedéps'a meritata pentru abusulu de putere alu gloriosiloru nostrii strabuni de odinióra, si ca timpulu espiatiunei si alu penitentiei inca nu s'au implinitu. Dar' fia acésta ori cum, noi suferimu sórtea nóstra fatala din presentu cu resignatiune si ne conservamu cu speranti'a in viitoriu. De catra civilisatiunea cea adeverata a fratiloru nostrii apuseni nu ne inchidemu calea prin parasirea limbei si a datineloru nóstre nationali; traimu in credintia, ca trebue se ne vina timpulu emanciparei, si atunci nu cá acuma, vomu aflá in magiari nu pe asupritorii nostri, ci chiaru in interesulu esistentiei loru, pe fideliu nostri confederati.

La discursulu dlui deputatu Stoicovici serbii potu se dica: apara-ne Dómne de amici bumi cá acesta, cá-ci de inamici ne vomu sci apará noi. Din partea mea am se observu numai atata, ca elu a disu ce este dreptu, ca e serbu si ca serbii l'au alesu, dar' n'au spusu ca au fostu alesu tocmai in cerculu electoralu alu lui Miletici. Din acestu salto mortale póte cineva judecá despre starea consolidata a Ungariei atatu de multu laudata.

Inca numai una si acésta o pociu constatá cu tóta convictiunea mea, ca intre noi romanii gubernulu nu afla nici unu aparatoriu de acestia alu politice sale siovinistice.

La celea ce spuse dn. deputatu Madarász despre Romani'a, ca acolo se pretinde invetiarea limbei romanesci chiar' si in cele 200 de scóle ale supusiloru austro-unguresci, nu pociu pune mai multu temeiu, decatu merita scirile nesigure, scóse din diarie. Se póte ca in acelea se propune limb'a romanésca, nici-decum insa in puterea vreunei legi, séu prin pressiune gubernamentalá, care nu esista si pe care nici dn. Madarász n'au afirmat'o, ci acolo limb'a romanésca o invétia de buna-voia, precum se intempla si aici in mai multe locuri pe la scólele nóstre romanesci. De altcum eu me indoiescu fórté despre esactitatea cifrei de 200 scóle austro-unguresci, citata de dn. deputatu Madarasz. Acésta cifra imi aduce a-minte acele cifre statistice austriace, pe care gubernulu austriacu le adunase prin consulii sei in an. 1855, pe candu ocupasera Principatele danubiane si le venise gustulu se remana acolo pentru totudéuna. Atunci ei au aratatu Europei, ca in Principatele dunarene ar fi 2 milióne de supusi austriaci.

Enuntiatiunea dn. deputatu Aladár Molnár, prin care densulu recunósce ca magiarii si romanii au interese comune, o iau cu placere spre sciintia. Dar' candu densulu ne provóca, cá mai'ntaiu noi romanii se damu semne de incredere si bunaintielegere, eu ilu intrebú: prin ce, pe ce cale si prin ce midilóce? Eu sunt convinsu, ca magiarii sunt datori in prim'a linia a dá esemplu bunu, pentru cá puterea statului se afla in man'a loru. Eu insa ilu mai intrebú ca: acestu proiectu de lege, cá si tóte alte actiuni politice si legislative din trecut, crede densulu a fi midilóce de apropiare? Romanii astépta dela magiari in interesulu bine intielesu alu esistentiei loru, dreptu si echitate, ér' pana atunci le respundemu cu strabunii nostri: Senatulu si poporulu romanu scie tinea in minte bine-

facerile si nedreptatile. Dar' fiindu-ca Ungari'a nu se cáiesce, delictulu ei nu i se iérta; i vomu fi amici si federati, candu voru meritá.*)

Onor. casa! Acestea premise, imi permitu a trece la proiectulu de lege ce se afla in desbatere.

Intru adeveru, in acestu tempu scurtu de 10 pana la 12 ani patri'a fu cercata de o multime de calamitati, anume prin pactulu incheiatu spre a luá asupra-ne sarcine streine, ruinatóre de puterile nóstre materialu, la care au caditu victima si interesele nóstre spirituali, éra acestu pactu se reinnoi mai de curendu in forma si mai fatala. La acestea s'au adaosu din ani in ani diverse calamitati elementarie si epidemii, tóte acestea considerate la unu locu, sunt in stare se aduca la desperatiune pe ori-ce patriotu seriosu. Eu insa sustinu in cugetu curatu si din tóta convictiunea sufletulu meu, ca n'au venitu nici o calamitate mai mare asupr'a patriei nóstre, decatu cum este acestu proiectu de lege, alu carei scopu este, cá limb'a magiara se se inpuna cetatieniloru de statu de nationalitati nemagiare cu forti'a. Acésta este corón'a tuturoru calamitatiloru politice si elementare cate au datu preste noi pana acuma.

Déca statulu este lovitu de urmarile unei politice gresite si rele, precum este a nóstra; — déca vinu preste elu devastatiuni si spoliatiuni de ale inamiciloru din afara in urmarea campanieloru perdute, cum s'au intemplat in dilele nóstre cu natiunea francesá; déca vine ciuma si alte lovituri elementare, dupa tóte acestea rele mari si asupritóre, statulu nefericitu se póte regenerá intr'unu tempu mai scurtu séu mai lungu, prin conclucrarea in bunaintielegere si armonia a cetatieniloru sei; déca insa intr'unu statu, in locu de concordia se arunca sementi'a de cucuta veninósa a discordiei; déca intrunu statu celu mai tare crede, ca are dreptu a lovi in viati'a si esistenti'a nationala a celui mai nepotinciosu, atunci lucrulu se schimba. Eu insa aflú, ca acestu proiectu de lege ce ne sta inainte, are de scopu invederatu, de si nemarturissitu, cá pe concetatienu de nationalitati nemagiare se ii magiarisedie prin fortia, se le nimicésca esistenti'a nationala. Acésta politica este lipsita de conditiunile cardinale ale dreptatiei si sinceritatii; nici unde in lume ea n'au avutu de resultatu consilidarea staturiloru; pentru ca: *justitia est regnorum fundamentum*.

Spre a 'mi justificá cele dise pana aci, fia 'mi permisulu a me provocá la cateva tese din raportulu asia numitei comisiuni a instructiunei publice cu care s'au prezentatu acestu proiectu. Inainte de tóte am a reflectá, ca pe candu au inceputu a se ocupá seriosu cu acestu proiectu in sinulu comisiunei instructiunei politice, insusi ministrulu de culte s'au inspaimentatu de fatalele lui urmari si au declaratulu ca este gat'a se accepte tóte propunerile atenuante (inblanditóre). Mai multi membrii ai comisiunei, intre care si d. deputatu Csengeri, eminentulu si veteranulu apostolu alu magiarisarei, au declaratulu, ca elu inca nu apuca a'si formá idea justa despre scopulu si necesitatea acestui proiectu si erá aplecatu a propune amanarea lui. Insusi d. Grünwald, celu ce voiesce se magiarisedie cu focu si feru, erá ingrijatu de resultate. Acésta insemnédia, ca acesti barbati au comisu cea mai mare violentia asupra consciintiei loru proprie si a convictiunei loru mai bune, mai 'nainte de ce au subscrisu acestu atentatu. S'au aflatu insa in comisiune unu barbatu de curagiu in persón'a d. deputatu teneru Baross, carele órésicum infruntandu pe intieptii si veteranii sei colegi iau fortiatu se accepte acestu proiectu de lege, prin o saritura. Mie lucrulu acesta mi se pare enigmaticu.

*) *Senatus et populus romanus beneficium et injuriam memor esse solet. Ceaterum Hungariae quoniam non poenitet, delicti gratiam non facit, foedus et amicitia dabuntur cum meruerint.*